

BARCELONA METROPOLITANA

DEL CONSELL DE CENT
A LA CIUTAT GLOBAL

XAVI CASINOS

XAVI CASINOS

Va néixer el 1963. És periodista i escriptor i, al llarg de més de quaranta anys, la seva carrera ha estat molt vinculada a Barcelona. A la dècada del 1990 va dirigir la secció “Gran Barcelona” a *El Periódico de Catalunya* i, actualment, és columnista de *La Vanguardia* i autor de la secció dominical “Barcelona secreta” al mateix diari des del 2014. També col·labora en altres mitjans periodístics aportant la seva visió sobre la capital catalana i el futur metropolità. Ha publicat disset llibres, entre els quals cinc volums recopilatoris de la sèrie “Barcelona secreta” i la novel·la *Tren de venganza* (Roca Editorial, 2010), ambientada en la construcció del primer ferrocarril entre Barcelona i Mataró, a mitjans del segle XIX.

BARCE LONA METRO POLI TANA

**DEL CONSELL DE CENT
A LA CIUTAT GLOBAL**

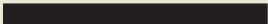
XAVI CASINOS

Barcelona

ÍNDEX

- 7 **Introducció**
- 13 **El Consell metropolità de Cent**
 - Les competències dels consellers
 - La Vuitena del Morbo i l'autoritat sanitària
 - El camí cap a una hisenda pròpia
 - El carreratge
 - La fi del Consell de Cent
- 23 **De la Nova Planta a l'agregació del 1897**
 - El ferrocarril com a primer articulador de la regió metropolitana
 - L'enderrocament de les muralles
 - El Pla Cerdà o l'Eixample imposat des de Madrid
 - L'Exposició del 1888 i la sortida al món
 - La gran agregació metropolitana
- 41 **Del noucentisme i la primera gran transformació**
 - La Catalunya-ciutat noucentista
 - El pla d'enllaços metropolità de Jaussely
 - Un gran esdeveniment internacional
 - Le Corbusier, Sert i el Pla Macià
- 57 **Els anys en blanc i negre de la postguerra**
 - Les comarques-ciutat de Manuel Baldrich
 - El Pla comarcal del 1953
 - La Carta Municipal
 - Gestió o caos
 - La crisi de l'habitatge
 - El Pla general metropolità

- 73 **De l'aniquilació metropolitana a l'apoteosi olímpica**
Narcís Serra, alcalde
La croada metropolitana de Maragall
Com Margaret Thatcher influí en la batalla metropolitana
Els millors Jocs Olímpics de la història
- 85 **La llei metropolitana del 2010**
Més competències
- 91 **Els models de Madrid i Anglaterra**
La comunitat metropolitana de Madrid
L'exemple del model metropolità anglès
- 101 **Barcelona com a ciutat global**
El Cercle d'Economia reviu el debat metropolità mig segle
després
Els quatre informes metropolitans de Foment del Treball
L'alternativa nacionalista continua mirant el noucentisme
i Prat de la Riba
- 111 **Algunes reflexions i conclusions personals**
- 115 **Per saber-ne més**

“*Ciudad* es una palabra que puede describir casi cualquier cosa. Un pequeño asentamiento en el Medio Oeste, con menos de 10.000 personas, y solo un sheriff para representar a la autoridad cívica, puede llamarse ciudad. También lo es Tokio, con una población que se aproxima a los 40 millones de personas, una estructura urbana basada en múltiples distritos electorales, una cámara parlamentaria, un gobernador, un gobierno local que emplea a 250.000 personas y un presupuesto multimillonario.”

*Deyan Sudjic**

* Escriptor britànic, director del Design Museum de Londres i autor d'*El lenguaje de las ciudades*.

INTRODUCCIÓ

Per a molts especialistes, les ciutats són el millor invent de la humanitat. Així ho han deixat escrit experts com Ben Wilson,¹ Aníbal Gaviria² i Edward Glaeser,³ entre d'altres. N'hi ha també que no estan d'acord amb aquesta afirmació i consideren que les ciutats són la culminació de la desnaturalització de l'ésser humà que va començar amb l'expulsió d'Adam i Eva del jardí de l'Edèn.

Som davant de set mil anys d'història dels assentaments urbans, des de les primeres ciutats a Mesopotàmia fins a les actuals metròpolis, les modernes ciutats estat de l'antiga Grècia o les ciutats globals. Les urbs romanes van seguir el model de les gregues clàssiques, però sense l'autonomia que el concepte d'estat els atorgava. L'Imperi romà es va sostenir en una xarxa de ciutats-colònia al voltant del Mediterrani i el nord d'Europa. Les ciutats medievals, com Barcelona, es van consolidar a partir dels nuclis romans.

Barcelona, una ciutat que va exercir una gran influència a tot el Mediterrani, va ser un model de governança, degut, entre d'altres circumstàncies, al fet que el Consell de Cent va ser un dels primers governs nascuts dels mateixos ciutadans, que va donar sentit al que més tard coneixeríem com a municipi. La seva jurisdicció no es limitava tan sols a la ciutat emmurallada, sinó que abastava de Collserola al mar i de Montgat a Castelldefels. Avui diríem que la Barcelona del Consell de Cent era una ciutat metropolitana. Una prova de la influència de Barcelona en aquella època és el fet que és l'única població reial que Cervantes fa aparèixer al *Quixot*.

S'acostuma a afirmar que el segle XIX va ser el dels imperis; que el XX fou el dels estats nació, i que el XXI és el de les ciutats.

1. Historiador. Autor de *Metròpolis: la història de les ciutats, l'invent més gran de la humanitat*.

2. Alcalde de Medellín entre el 2012 i el 2015.

3. Economista. Autor d'*El triunfo de las ciudades: cómo nuestra mejor creación nos hace más ricos, más inteligentes, más ecológicos, más sanos y más felices*.

És així si tenim en compte que més de la meitat de la població mundial viu en aquests moments a les concentracions urbanes, i que, segons les previsions del Banc Mundial, el 2050 ho faran set de cada deu persones. El poder de les ciutats és més que evident, per població, concentració econòmica i capacitat per establir relacions amb altres metròpolis.

El juny del 2024, l'autor d'aquest llibre va tenir l'oportunitat de compartir una trobada en un cafè de Buenos Aires amb dos prestigiosos urbanistes, Enrique García Espil i Daniel Goldar, vinculats a la planificació de la capital argentina i la seva àrea d'influència. La conversa girava al voltant dels problemes de la ciutat. Sobre la taula, l'habitatge, la mobilitat i el transport públic, la seguretat, el model econòmic urbà i l'impacte del turisme. La conclusió era que tots aquests problemes només podien tenir una solució metropolitana. La mateixa conversa l'hauríem pogut tenir en un cafè de Barcelona, sobre Barcelona, i les conclusions haurien estat les mateixes.

I és que aquestes problemàtiques ja no són només locals, són globals, compartides per totes les grans ciutats arreu del món i les seves corresponents àrees metropolitanes, convertides en motors econòmics dels seus països. Alguns experts coincideixen a assenyalar que, en l'actualitat, les economies de cada país són el resultat de la suma de les economies de les seves àrees metropolitanes.

És així. El que passa és que poques d'aquestes àrees metropolitanes tenen un nivell d'institucionalització que els permeti ser dirigides per governs i alcaldes metropolitans amb competències executives àmplies. A Anglaterra és on s'està desenvolupant un model en aquest sentit. Al Greater London s'han de sumar en aquests moments deu altres autoritats metropolitanes. Totes elles, menys una, escullen el seu *metro mayor* directament a les eleccions locals.

Ara mateix, el govern britànic ja ha anunciat la seva intenció d'incrementar aquests governs supramunicipals i atorgar més competències als seus alcaldes, en una nova ampliació del procés conegut com a *devolution*, consistent en la descentralització i transferències de poder des de l'estat a les regions i aglomeracions urbanes. En aquests moments, el govern britànic confia el creixement econòmic del país a les àrees metropolitanes.

Avui, més que d'àrees metropolitanes, s'està parlant ja de nous conceptes com ara regions metropolitanes, megalòpolis o

ciutats globals. Tots aquests termes es refereixen a noves realitats que són conseqüència del creixement de les grans aglomeracions, formades pel continuïum urbà central més les ciutats de la seva influència connectades per les modernes xarxes de comunicació, des del ferrocarril a les carreteres i autopistes, però també per les interconnexions telemàtiques.

Més recentment, hi ha urbanistes que han introduït nous termes per definir altres realitats metropolitanes. Així, Edward W. Soja⁴ parla de les postmetròpolis, i François Ascher⁵ ha desenvolupat el concepte de metàpolis. Ambdós es refereixen a noves formes d'organització territorial que sobrepassen els grans continuïums urbans.

Actualment, aquest és el debat a Barcelona. La qüestió és si s'ha d'ampliar l'àrea metropolitana a la regió metropolitana, integrant els municipis del Maresme, el Vallès Oriental i l'Occidental, la totalitat del Baix Llobregat, el Penedès i el Garraf. L'alcalde de Barcelona, Jaume Collboni, n'és partidari, així com de la cessió d'algunes competències per part dels ajuntaments i de la Generalitat, en un procés inspirat en la *devolution* anglesa. Però la majoria dels consistoris i el Govern autonòmic encara reben amb desconfiança aquesta idea.

El sector econòmic també ho reclama. Així s'han pronunciat en diverses ocasions el Cercle d'Economia i Foment del Treball, les dues principals organitzacions empresarials de Catalunya. I és que la regió metropolitana, que aplega més de cinc milions d'habitants, és la que dona dimensió de ciutat global a la capital catalana, clau perquè Barcelona pugui competir a Europa amb els altres territoris metropolitans.

Sigui com sigui, el que no es pot posar en dubte és el paper de les ciutats i les àrees i regions metropolitanes en l'ordre geopolític. Tot i no tenir el reconeixement institucional que els correspondria, el seu rol com a motors econòmics és una realitat innegable.

4. Geògraf, professor de la Universitat de Califòrnia i de la London School of Economics. Autor, entre d'altres, de *Postmetròpolis: Estudios críticos sobre las ciudades y las regiones*.

5. Urbanista francès autor, entre d'altres, de *Métapolis ou l'avenir des villes*.

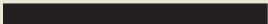
Ja ho va preveure en el segle XVIII Adam Smith.⁶ En la seva gran obra *La riqueza de las naciones* afirmava que el creixement de les ciutats comercials i industrials contribuïa al progrés i cultiu dels països on estaven. Segons Smith, les ciutats ho havien aconseguit per tres raons: pel fet de proporcionar un mercat vast i accessible per als productes del camp; per la riquesa acumulada pels seus habitants, i perquè el comerç i la indústria establiren gradualment l'ordre i el bon govern, que permeteren la llibertat i la seguretat dels individus. L'economista escocès ja presentava les ciutats com a motors econòmics tres segles abans que ho fessin els moderns urbanistes.

Acabariem aquesta introducció amb un fragment de l'"Oda nova a Barcelona",⁷ poema de Joan Maragall, avi de l'alcalde que va liderar l'apoteosi olímpica de la capital catalana el 1992, que va ser l'inici del camí cap a la ciutat global. Diu així:

Corre enllà, corre enllà, corre enllà, Barcelona,
que ja et cal ésser una altra per ésser la que deus;
perquè ets alta i airosa i fas molta planta,
però bé et falta encara molt més del que tens.
Ets covarda, i crudel i grollera,
Barcelona, però ets riallera
perquè tens un bell cel al damunt;
vanitosa arrauxada i traçuda:
ets una menestrala pervinguda
que ho fa tot per punt.

6. Economista i filòsof escocès considerat el fundador de la ciència i el liberalisme econòmics.

7. Poema que Joan Maragall va escriure el 1909, però publicat després de la seva mort, el 1911. Va ser un contrapunt a l'"Oda a Barcelona" de mossèn Cinto Verdaguer, del 1883.

“És aquest Consell de Cent el que planta cara a Felip V en la guerra de Successió del segle XVIII i és aquest territori el que el nou rei, vencedor en la guerra, trosseja i separa en petits municipis independents, cosa que trenca els llaços de col·laboració que els vinculaven a la capital.”

*Joan Clos, alcalde de Barcelona 1997-2006**

* De l'article “El Área Metropolitana, de la historia al futuro”, *El País*, 16 de maig de 2005.

EL CONSELL METROPOLITÀ DE CENT

És àmpliament acceptat que el terme *municipi* es refereix a una entitat local formada pels veïns d'un territori per tal de gestionar-ne de forma autònoma els interessos comuns. Tot i que amb algunes consideracions, s'apunta l'any 1249 com l'inici del municipi de Barcelona, quan el rei Jaume I el Conqueridor atorga un privilegi que dona veu i unes primeres capacitats de govern a un grup de ciutadans destacats, també anomenats *prohoms*. És l'embrió del que més endavant serà conegut com a Consell de Cent. Malgrat que prèviament ja hi havia una mena de consell consultiu oficiós integrat per menestrals, comerciants i altres membres influents de la ciutat, és a partir d'aquest privilegi històric que la capital catalana inicia el camí del seu Govern municipal.

Des del seu començament, el Consell de Cent tenia el que avui en diríem vocació metropolitana, ja que la seva jurisdicció anava molt més enllà del perímetre emmurallat de Barcelona i, fins i tot, més enllà dels rius Besòs i Llobregat. S'estenia des de Montgat fins a Castelldefels, i des del coll de Finestrelles fins a Collserola, Vallvidrera i Molins de Rei. Era un territori molt similar al que avui comprèn l'àrea metropolitana de Barcelona, uns 450 quilòmetres quadrats.

El privilegi reial del 1249 limitava per primer cop el poder jurídic de les dues figures que posseïen fins aleshores el poder, el veguer i el batlle, alhora que s'incloïa la classe burgesa, els ja esmentats *prohoms*, en el govern de la ciutat. Tant el veguer com el batlle eren representants o delegats del comte o del rei.⁸ El veguer era l'autoritat d'un territori anomenat *vegueria*, del qual formaven part diverses ciutats. El seu paper era principalment el d'impartir justícia.

8. A partir del 1162, els títols de rei d'Aragó i comte de Barcelona recauen en la mateixa persona, com a conseqüència de la unió dinàstica de les dues cases que es produeix amb el casament del comte Ramon Berenguer IV i Peronella, filla del rei d'Aragó Ramir II el Monjo. Alfons II el Cast, fill d'aquest matrimoni, és el primer rei i comte.

El batlle era l'encarregat d'administrar els béns del comte o del rei. Ben aviat sorgiren disputes entre ambdós, ja que moltes de les seves competències s'acabaren trepitjant.

Poc abans que Jaume I dictés l'històric privilegi, el 27 de juliol de 1249, a l'abril anterior ja s'havien designat quatre paers (homes de pau), que podien nomenar uns consellers que havien de vetllar pels afers comuns dels ciutadans. Tots, paers i consellers, escollits entre els prohoms, juraven el seu càrrec davant del veguer i el batlle. No tenien cap competència executiva o judicial i la seva funció era només la d'assessorar els dos oficials representants del comte o del rei.

S'ha d'aclarir que el nou model organitzatiu que impulsà Jaume I no era exclusiu de Barcelona, sinó que tenia precedents en poblacions com ara Tàrraga, València, Montpeller i Palma de Mallorca. Cal emmarcar-lo en unes demandes creixents de la burgesia de participar en el govern local, enfortida pel desenvolupament econòmic que estava experimentant la Corona d'Aragó i, en especial, Barcelona.

Al voltant del segle x, afluïren a Europa les primeres aglomeracions urbanes a partir dels antics nuclis romans. És en aquest període que les ciutats, Barcelona entre elles, han anat adquirint un protagonisme creixent en l'economia gràcies a l'intercanvi de productes entre elles. Les antigues ciutats romanes s'han transformat econòmicament i urbanísticament, i requereixen un nou plantejament en la seva governança. A Barcelona, els prohoms s'han convertit en els principals agents econòmics i reclamen més protagonisme en les decisions estratègiques de la ciutat. És com a conseqüència d'aquest important canvi socioeconòmic que Jaume I intervé posant les bases d'un nou sistema de govern, més participatiu i amb competències per resoldre els nous reptes.

El privilegi del 1249 i la designació de quatre prohoms com a paers es pot dir que és la primera organització municipal estructurada de Barcelona. Cadascun d'ells podia escollir els seus respectius consellers, i formar una mena de *sottogoverno*. Els paers eren l'autoritat superior del Govern municipal i havien de treballar en col·laboració amb el veguer i el batlle, però amb una autonomia que aniria creixent amb el temps.

Fins aleshores, els prohoms no posseïen cap autoritat institucional, però sí moral, perquè tenien ascendent i respecte entre els ciutadans que, en determinades disputes, els reconeixien com

a àrbitres per administrar justícia. Tothom respectava les seves decisions.

El 1258, s'introdueixen uns retocs en aquest primer Govern municipal. Els quatre paers són substituïts per vuit consellers, que, d'acord amb el veguer, nomenaran dos-cents prohoms. Aquests es reduiran a cent el 1265, els quals juraran ajudar el veguer, el batlle i els consellers —d'aquí ve allò dels cent jurats. És aleshores quan el govern de la ciutat serà conegut pròpiament com a Consell de Cent. Un terç d'aquests consellers formaran el Trentenari, una versió reduïda del Consell de Cent que actuarà de manera més executiva.

Les competències dels consellers

El creixement urbanístic de Barcelona comportà un increment de la població. Per això, una de les primeres prioritats del Consell de Cent va ser assegurar el subministrament d'aliments i aigua. I per dur a terme aquesta tasca va ser altament estratègic que aquest primer Govern municipal anés més enllà de la Barcelona dins les muralles i estengués les seves competències pel territori. En aquest sentit, cal destacar diverses actuacions per portar aigua des de Montjuïc i Collserola. Es van executar noves canalitzacions i una xarxa de fonts públiques per tota la ciutat. A diferència de l'època dels romans, l'aigua potable ja no venia del Besòs; seguia arribant del riu a través del rec Comtal, però aquesta es feia servir només per regar els conreus i per a algunes activitats industrials.

A partir del segle XIV, el Consell assumí també competències que tenien a veure amb l'urbanisme. Ja havia participat a finals del segle XIII en la construcció de la nova muralla medieval. I és que el 1285, les tropes del rei de França van entrar a Catalunya i assetjaren Girona. Davant l'amenaça, Pere II el Gran va ordenar fortificar Barcelona de manera urgent. L'objectiu era protegir les viles noves, uns suburbis que havien anat creixent fora del perímetre de la muralla romana i que havien ampliat notablement el contínuum urbà de la ciutat.

Quan el perill va passar, les obres de la nova muralla van continuar, però amb una planificació millorada. El Consell de Cent es va fer càrrec de la direcció dels treballs, i va ser aquesta la primera gran obra d'envergadura que assumí el Govern municipal. La nova infraestructura de defensa anava des del que avui és el parc de la Ciutadella fent un arc fins al capdavall de la Rambla. Es va deixar desprotegit el front marítim.

Entre les altres actuacions que el Consell de Cent va dur a terme en el terreny urbanístic, destaca la construcció d'un porxo al barri de la Ribera per dipositar el gra que arribava a la ciutat. Una dècada més tard, es va considerar necessari ampliar la plaça del Blat, situada on és avui la plaça de l'Àngel. També va promoure obres en el recinte del Call, el barri on vivia la comunitat jueva, i es va obrir l'aleshores carrer Bonanat Sabater, avui de Flassaders. Els ponts que travessaven el rec Comtal abans d'arribar al mar foren igualment millorats per iniciativa del govern de la ciutat, i es van adquirir els terrenys per construir l'edifici de la Llotja, a l'actual pla de Palau. Totes aquestes obres són enumerades per Albert Cubeles i Bonet en el seu estudi "L'evolució de les actuacions del Consell de Cent en matèria d'urbanisme al segle XIV".

La Vuitena del Morbo i l'autoritat sanitària

Cal destacar també les competències que, en matèria sanitària, adquirí el Consell de Cent. Un privilegi de Pere III del 1337 reconeixia els consellers de Barcelona com a únics responsables de la protecció de la ciutat contra les epidèmies. Tal com explica José Luis Betrán Moya en el seu treball "La consolidación de la Vuitena del Morbo en la ciudad de Barcelona (1560-1600)", els consellers tenien capacitat per dictar les ordenances que consideressin necessàries per controlar la pesta, que en aquell moment rebia el nom de *morbo*.

Inicialment, les ordenances dictades pel Consell de Cent havien de ser publicades pel veguer o el batlle, que retenien aquesta atribució com a autoritats designades pel rei o el comte. Però la situació canvià durant el regnat de Ferran el Catòlic, que va atorgar als consellers més autonomia encara en matèria sanitària, de manera que el Govern municipal de Barcelona adquirí una autoritat plena i única en tota la Corona d'Aragó. A partir d'aquell moment, a començaments del segle XVI, ni el veguer ni el batlle es podien entremetre en cap decisió sanitària, que passava a ser potestat exclusiva del Consell, que, a més, podia designar les persones que fossin necessàries per a la vigilància i prevenció en temps de pesta. Aquesta autonomia sanitària quedava reforçada pel fet que el Govern municipal de Barcelona era qui es feia càrrec de totes les despeses generades en la lluita contra l'epidèmia.

Com a conseqüència d'aquestes funcions, el Consell de Cent també tenia la potestat de nomenar una comissió especialitzada

en la gestió de la pesta, anomenada Junta del Morbo o Vuitena del Morbo, pel fet que estava formada per vuit membres. La creació de comissions, com l'esmentada del morbo, en qüestions específiques del govern de la ciutat es va convertir en una cosa habitual. Era una manera de fer més àgil la governança de la ciutat. A través d'aquestes comissions, els prohoms i les famílies influents s'asseguraven, també, la seva presència en les matèries estratègiques en els períodes en què no eren consellers.

El camí cap a una hisenda pròpia

L'autonomia del Consell de Cent no podia ser plena sense una independència financera. Va ser un procés lent que es va perllongar durant el segle XIV. El Govern municipal tenia capacitat per establir alguns tributs, però també havia de satisfer impostos al rei i, per

PLANO DE LA CIUDAD DE BARCELONA DEL AÑO 1697. (Archivo Municipal).

Plànol de la ciutat de Barcelona durant el setge del 1697.
Autor desconegut. Col·lecció de Plànols de l'AHCB. © AHCB

això, recorria de manera habitual a l'endeutament. A poc a poc, va anar aconseguint l'exempció d'alguns tributs reials, fins que el 1401 va crear la Taula de Canvi, reconeguda com el primer banc públic d'Europa.

La Taula de Canvi es va establir com a alternativa a la banca privada, molt inestable en aquells temps i que sovint entrava en fallida. Per al control financer del Consell de Cent, es va crear la figura del clavari. Malgrat que oficialment els màxims responsables de la hisenda municipal eren els consellers, el clavari era qui de manera executiva es cuidava de gestionar-la. S'encarregava dels pagaments, dels cobraments dels deutes i del control dels recaptadors. Periòdicament, havia de respondre de la seva gestió davant del Consell. Els comptes també eren controlats cada semestre per un altre oficial anomenat *el racional*, equivalent al que avui coneixem com a interventor.

La creació de la Taula de Canvi va ser cabdal per assolir l'autonomia financera del Govern municipal, ja que permetia finançar les obres a partir dels propis recursos administrats pel Consell de Cent i, per tant, les operacions estaven garantides. Dos administradors elegits pels consellers estaven al capdavant de la gestió d'aquest banc públic, que va ser model per a d'altres, començant per Perpinyà i València, i que es va estendre per tota la Corona d'Aragó i la resta d'Europa.

El carreratge

Un fenomen anomenat *carreratge* va reforçar, a finals del segle XIV, el caràcter que avui diríem “regional metropolitana” del Consell de Cent. Consistia en una vinculació jurídica que molts pobles i indrets establien amb Barcelona per convertir-se en carrers de la capital del Principat.

El carreratge té el seu origen en les dificultats econòmiques del comte o del rei, que havien de recórrer sovint a vendre o empenyorar la jurisdicció d'algunes viles, que d'aquesta manera deixaven de formar part de la corona per passar a ser propietat de senyors. Era com una mena de nou feudalisme. Aquesta transacció es feia sota el pacte que el monarca podia recuperar la jurisdicció, mitjançant el pagament del mateix preu que s'havia fixat en la venda. En molts casos, eren els mateixos ciutadans els qui feien l'esforç de recuperar la titularitat reial, amb l'objectiu d'evitar que, en el futur,

Vista de Barcelona, emmurallada, assetjada per mar i terra.
Peter Fehr (1706). Col·lecció de Gravats de l'AHCB. © AHCB

el rei es tornés a vendre la jurisdicció. Aquesta condició, però, era habitual que s'incomplís i que la transacció es repetís.

Per evitar-ho, va sorgir el carreratge. Barcelona i el Consell de Cent havien adquirit un poder creixent i, per això, moltes viles preferien convertir-se en carrers de la capital catalana, sobretot perquè comportava més drets que obligacions. Alhora, per al Consell de Cent era una forma d'incrementar la seva influència política i econòmica en el territori. Era el que avui en diríem un *win-win*.

Igualada fou la primera població a convertir-se en carrer de Barcelona el 1381. Després en vindrien d'altres, com ara Granollers, Montmeló, Sant Cugat del Vallès, Caldes de Montbui, Martorell, Moià, Molins de Rei, Mataró, Vilassar de Mar, Argentona, Cabrera, Premià de Mar... Totes són poblacions de la que avui anomenem *regió metropolitana*. Fins al 1485, es van comptabilitzar 79 adhesions de carreratge. També es van arribar a acollir a aquest acord poblaci-

ons de molt més enllà de l'actual segona corona metropolitana, com ara Ripoll, Palamós i Cambrils, entre d'altres.

Ser carrer de Barcelona implicava, com ja hem dit, drets i obligacions. Entre els primers hi havia beneficiar-se dels privilegis i les franquícies de què gaudia la capital, que tenia l'obligació de defensar les poblacions-carrer i impedir que fossin separades de nou de la corona. La principal obligació dels carrers era participar en les expedicions militars i defensar Barcelona en cas que fos atacada. També, participar en el manteniment de l'ordre públic en tota la jurisdicció del Consell de Cent i en les grans obres d'infraestructures com les Drassanes i el port.

La jurisdicció del Consell de Cent va arribar encara molt més enllà, fins al Regne de València. Va passar el 1391, quan l'infant Martí, duc de Montblanc —cinc anys després es convertiria en el rei Martí l'Humà per la mort prematura del seu germà, Joan el Caçador—, per necessitats econòmiques, es va vendre al Consell de Cent les poblacions d'Elx i Crevillent, que fins al 1460 van ser baronia de Barcelona.

Plànol de Barcelona i dels seus voltants.
Nicolaes Visscher (1706). Col·lecció de Plànols de l'AHCB

La fi del Consell de Cent

El rei Felip V va abolir el Consell de Cent i tots els càrrecs que hi estaven vinculats el 15 de setembre de 1714, quatre dies després de la caiguda de Barcelona com a conseqüència del darrer assalt de les tropes borbòniques, que havien sotmès a setge la ciutat durant catorze mesos. Els defensors van ser forçats a capitular sense condicions. Va ser el darrer servei del Consell de Cent a Barcelona.

El Govern municipal s'havia posat al costat de l'austríac arxiduc Carles en la guerra de Successió, que l'enfrontava amb el francès Felip de Borbó, duc d'Anjou i net de Lluís XIV. El primer era besnet del rei d'Espanya, Felip III, i el Borbó ho era de Felip IV. Ambdós eren pretendents al tron espanyol després que Carles II morís sense descendència. L'arxiduc feia valdre un pacte segons el qual el tron havia de passar a un membre de la casa d'Habsburg, en aquest cas a ell, però Carles II va llegar la corona en el seu testament al d'Anjou. Això va provocar un conflicte internacional per la successió, en el qual Barcelona va ser abandonada finalment pels seus aliats i va acabar derrotada l'11 de setembre de 1714 després d'un agònic i llarg setge.

Del Consell de Cent depenia el control de les muralles i els seus portals, a través de la milícia coneguda com la Coronela, integrada per membres dels diferents gremis de la ciutat. Però el comandament de la defensa era a càrrec del general Antoni de Villarroel, i la seva estratègia era mantenir una resistència dirigida a guanyar temps i esperar ajuda exterior d'una potència aliada que mai no va arribar. Això el va enfrontar amb part dels membres del Consell de Cent, entre ells el jurista Rafael Casanova, contrari a les tàctiques dilatòries de Villarroel i acèrrim defensor de mantenir la guerra.

Quan el 30 de novembre de 1713 fou escollit conseller en cap, s'enfrontà obertament amb el comandant i feu que el Consell de Cent assumís la direcció total de la defensa de la ciutat per sobre de Villarroel, a qui ordenà una acció més agressiva amb atacs nocturns contra les forces borbòniques. Casanova va resultar ferit en l'assalt final. Va poder marxar de la ciutat i amagar-se durant un temps. Ha passat a la història com a darrer conseller en cap i referent del nacionalisme català.

Aquest va ser el final de quasi mig mil·lenni del Consell de Cent, el primer Govern municipal i metropolità de Barcelona.